

De ongelukkige klas, *een reconstructie*

Door: Geert Bors m.m.v. Gérard Zeegers

Als Kanamori in september groep 6/7 van de Boxmeerse school De Bonckert bezoekt, begrijpen de kinderen héél goed waar hij het over heeft als hij zegt dat ‘als één kind niet gelukkig is, niemand gelukkig is’. Deze klas is namelijk twee jaar lang collectief ongelukkig geweest – ongelukkig van samenstelling, ongelukkig in welbevinden. Dit artikel reconstrueert de moeizame tocht van een schoolteam om, met kinderen en ouders, het tij te keren. Een casus voor iedere school die denkt dat ze een ‘moeilijke klas’ heeft.

“Meester Kanamori, we hebben uw film gezien. Wij vonden het heel knap van de kinderen dat ze voor elkaar op durfden te komen. Wij willen dat ook in onze klas. Wat moeten we doen om ook zo sterk te worden?”

Het is dinsdag 4 september, als Toshiro Kanamori een bezoek brengt aan de Boxmeerse E.G.O.-school De Bonckert. De kinderen van groep 6/7 staan op het schoolplein klaar voor het Japanse bezoek en Kanamori laat zich door zijn gastheren en gastvrouwen, al *high-fivend*, door de school leiden. Aan het eind van de ochtend mag hij met de groep plaatsnemen op het zoldertje, de ruimte die voor de kinderen bekend staat als de plek waar je in alle rust met elkaar kunnen praten.

Ter voorbereiding heeft leerkracht Ellen Emonds de film *Children Full of Life* laten zien, waarna de klas vragen heeft mogen verzinnen. In haar verslag op hetkind.org schrijft Ellen dat er in eerste instantie vragen geopperd werden als “Wat is je lievelingseten?” en “Kun je al een beetje Nederlands?” Maar na het duiden van de belangrijkste boodschap van de film – *happy zijn* – zijn de vragen meteen diepgravender geworden.

En dus vraagt de groep Kanamori naar de relatie tussen hem en zijn leerlingen, naar het lef van zijn kinderen, naar wat hem persoonlijk gelukkig maakt, en... naar vriendschap. Daarover neemt Maarten het woord: *“Ik heb een heel gelukkig moment gehad toen ik bevriend raakte met Mees. Mees is mijn vriend, hij is aardig en eerlijk. Heeft u ook zo’n goede vriend?”*

Dit soort vragen, deze openheid, deze verbondenheid waren een half jaar geleden niet mogelijk geweest voor deze groep. Ellen is trots. Meer dan trots. Net als schoolleider Gérard Zeegers, die onder aan de trap van de entresol foto’s maakt, die hij meteen via Twitter verspreidt. Wat er letterlijk gezegd wordt, kan hij niet verstaan. Maar dat de sfeer goed is, brengt hem in een opperbeste stemming.

De brief van Sam

Het is geen toeval dat Kanamori juist aan groep 6/7 een bezoek brengt. In haar artikel laat Ellen de lezer weten dat haar klas een geschiedenis heeft die verre van *happy* is. Na het zien van de film, heeft ze haar kinderen de opdracht gegeven te schrijven over wat ze is opgevallen. Met grove pennenstreken schetst ze de wordingsgeschiedenis van haar klas:

Sam zat als laatste nog aan tafel. Hij had nog niets geschreven. Ik liet hem en wachtte geduldig. Na tien minuten duwde hij me zijn blaadje in mijn hand en liep snel de klas uit. "Het is allemaal begonnen in groep 3", las ik even later. Sam zit nu in groep 6 en zit voor het eerst dit jaar in een combinatieklas. Al twee jaar ging het niet goed in zijn groep. Het was er voor veel kinderen onveilig, er was geen goede sfeer en er waren pesterijen. Wij hebben met ons team op De Bonckert alles gedaan wat we konden om de relatie tussen de kinderen te verbeteren.

Lange tijd hadden geen van de ingrepen van het team het gewenste effect. En daarom heeft de Bonckert eind vorig schooljaar besloten tot een ingrijpende stap: met de overgang naar het zesde leerjaar, is de toenmalige groep 5 gesplitst. Ook het leerjaar erboven is in tweeën geknipt en zo zijn er twee combinatieklassen 6/7 ontstaan. Dit in een uiterste poging om een klas in verwarring en onbehagen in rustiger vaarwater te krijgen. Als Ellen een week na Kanamori's bezoek haar artikel schrijft, is het schooljaar vier weken bezig en ziet ze eindelijk – na meer dan twee jaar rumoer – de voorzichtige tekenen van een structurele verandering: *"Er zijn intieme gesprekken, er ontstaan vriendschappen en ik zie de spanning bij een aantal groep zessers sterk verminderen. Bij Sam ook, die nu, na het zien van de documentaire, een stukje van zijn binnenkant aan mij laat zien. Voor het eerst."*

Iedere school kent het fenomeen van een klas die wordt bestempeld als 'moeilijk' of 'lastig'. Er zijn scholen die dat accepteren als een *fact of life* en wachten tot zo'n klas groep 8 heeft afgerond en uitstroomt, hoort directeur Gérard Zeegers van meerdere kanten. Maar hij wenst die situatie niet te accepteren. Zoals Kanamori immers stelt: als één kind niet gelukkig is, is niemand gelukkig. En bovendien: mag de vlag van ErvaringsGericht Onderwijs, met zijn nadruk op welbevinden, wel blijven wapperen op een school die dit probleem niet de baas kan? Een reconstructie van twee jaar keihard knokken voor veiligheid, vertrouwen en verbondenheid.

Hoe het begon

Waar en wanneer begint dit verhaal? In het najaar van 2010 rommelt het in groep 4. De leerkracht, die graag inzet op zoveel mogelijk ruimte voor de leerlingen en hun individuele autonomie, merkt dat in haar klas niets vanzelf gaat: er zijn veel botsingen, veel verdriet, veel ruzies. Haar interventies leiden niet tot de gewenste sfeer. Erger nog, de situatie loopt verder uit de hand.

Als de leerkracht haar zorgen deelt met het team, herinneren de leerkrachten van groep 3 zich dat zij een jaar eerder ook alle zeilen moesten bijzetten om van de club een club te maken. Zij hebben de situatie destijds niet als zorgelijk aangemerkt, maar zagen wel dat teveel kinderen niet goed op elkaar reageerden. Het ene kind ging haantjesgedrag vertonen, terwijl het andere zich steeds verder terugtrok. Een pasklare oplossing hebben ze niet voor hun collega van groep 4: "We hebben het niet opgelost, maar omdat we steeds in de buurt waren en dicht bij de kinderen bleven, kwam het niet tot escalaties."

Maar inderdaad, zien ze, nu het zo op tafel ligt: ook in groep 3 was er in vergelijking met andere jaren veel nodig om de boel op de rit te houden. Wat het probleem waarschijnlijk minder groot maakte, is dat de leerkrachtstijl van de leerkrachten van groep 3 strakker en gestructureerder is dan de stijl die de leerkracht van groep 4 hanteert.

De klas als levend organisme

In de teamvergaderingen blijkt het lastig te duiden waar het precies aan schort: het is ermee begonnen dat uit twee kleuterklassen één groep 3 is geformeerd, die wat 'ongelukkig' van samenstelling bleek. Kinderen worden uitgelachen en buitengesloten. Er wordt gevochten, gespuugd, gescholden en geslagen. Niet dat er altijd slaande ruzie is, maar veel kinderen reageren structureel niet goed op elkaar. Schoolleider Gérard Zeegers merkt achteraf op: "Er is in die groep nooit sprake geweest van een eenheid. Het levende organisme dat een klas is, wil je zo organiseren en begeleiden dat elk kind zich, in relatie met anderen, goed kan ontwikkelen. In de klas lukte dat aanvankelijk nog wel redelijk, maar vooral op de vrije momenten kwam er ruzie of ontstonden er situaties waarin kinderen elkaars gedrag niet begrepen. Veel kinderen waren niet *connected*."

Van *connection* was bij de ouders al evenmin sprake. Er zitten relatief veel kinderen met complexe thuissituaties in de klas – kinderen uit

Fotografie: Max Dijksterhuis (www.maxdimages.com)

één-ouder-gezinnen, kinderen die hun vader nooit hebben gekend. Niet dat dat van zichzelf problematisch hoeft te zijn, maar het weegt mee in deze klas. Dat het tussen diverse ouders onderling maar niet wil boteren, zorgt voor extra complicaties. Tijdens de speciale ouderavonden steken sommige ouders hun minachting voor anderen niet onder stoelen of banken.

Leerling op de vlucht

Het lijkt er in eerste instantie op dat de zorgen zich concentreren om één kind en zijn onveilige thuissituatie. Het kind, Sjors, vertoont vluchtgedrag. Het is een schoolregel dat als er een kind de klas even moet verlaten, er meteen buiten de klas een volwassene is die het kind onder zijn hoede neemt. Maar Sjors gaat zelf de klas uit en verlaat soms zelfs het schoolterrein. Wanneer Zeegers een keer het buitenterrein afspeurt en daarbij de hulp ingeroepen heeft van Sjors' vader, blijft pa in de auto zitten roken. "Zoek nou mee. Roep zijn naam nou!", spoort de schoolleider de vader aan.

Hoewel Zeegers afsprekt dat Sjors altijd bij hem terecht kan, blijft de jongen wegllopen. Het lukt de leerkracht en de schoolleider wel

om hem ervan te overtuigen de school niet meer te verlaten: "We zien dat je wegloopt, maar wil je alsjeblieft de school niet meer uitlopen? Dat vinden wij heel spannend. En je ouders ook." Sjors loopt inderdaad het terrein niet meer af, maar verstopt zich nu soms lange tijd onder de luizencapes.

Telkens opnieuw zorgt het voor onrust in de school wanneer Sjors verdwijnt. Als hij ook nog boeken verscheurt en de sfeer in de klas steeds dreigender begint aan te voelen, komen ouders in het verweer: er gaat zoveel aandacht naar dit ene kind, dat ze vrezen dat hun eigen kind aandacht te kort komt.

Loyaliteitsconflict

Er moet iets veranderen. Samen met zijn team maakt Zeegers een plan en bespreekt dat met de ouders. Deel van dat plan behelst om het met een andere leerkracht te proberen. Die ingreep mag niet zomaar 'het plaatsen van een nieuwe functionaris' voor de klas zijn, en dus worden er ouderavonden belegd om draagvlak te creëren en het plan door te spreken over wat deze nieuwe leerkracht precies gaat doen. De sfeer is geladen. Er zijn ouders die expliciet maken

dat Sjors op een andere school thuis hoort. Want, vinden ze: “als een kind zich niet gedraagt, gaat hij er maar uit.”

Dat is tegen het zere been van het hele team en druist in tegen het ErvaringsGerichte schoolconcept, waarbij ‘welbevinden’ een dragende pijler is. Het team werpt tegen dat er bij hen geen enkel kind uit gaat, en dat als een kind zelf gaat, hij wordt teruggehaald. Zeegers: “Je wilt een groep vormen, waar iedereen lid van mag zijn en waar iedereen zich thuis voelt. Als een kind zichzelf buitensluit, is het onze natuurlijke reactie om hem niet nog verder af te zonderen, maar terug te brengen in de groep.”

Zeegers ziet hoe de dynamiek in elkaar zit: een aantal ouders is inmiddels zo bezorgd dat ze enkel nog willen kijken naar het belang van hun eigen kind, terwijl de school het belang van de groep ziet als de sleutel tot een oplossing. De ouders krijgen groepsremedial teaching toegezegd en het team expliciteert dat wanneer de sfeer in de klas er een wordt waar iedereen zichzelf kan zijn, het met de (cognitieve) ontwikkeling van ieder kind ook goed komt. Veel ouders steunen de betrokken aanpak van het team en spreken hun vertrouwen uit.

Wat er is aan onderling wantrouwen, met name tussen ouders, wil Zeegers breken: hij wijst de ouders op een potentieel loyaliteitsconflict bij hun kinderen: “Als julie thuis aan de eettafel negatieve uitspraken doen over andere kinderen, wordt dat signaal door julie kind opgepikt. En dat, terwijl de leerkracht de kinderen meegeeft dat we het samen gaan doen. Geef de leerkracht vertrouwen en ruimte en trek alsjeblieft samen op.”

“Dit raakt aan ons schoolconcept”

Het is tijd voor actie. Bureau Fides, een specialist op het gebied van zelfvertrouwen en sociale weerbaarheid, wordt ingevlogen met de vraag of ze het arsenaal aan interventies voor het team kunnen uitbreiden. De trainers Henk en Ingrid de Visser gaan middels spelvormen aan de slag met de leraren en de kinderen. Hun aanpak wordt als prettig ervaren, maar ook zij schrikken van wat ze zien: zo veel kinderen die zichzelf niet durven te tonen. In hun rapportage aan Zeegers laten ze weten dat ze dit fenomeen herkennen van andere

scholen, maar dat er daar vooral wordt gestraft en gewoon wordt doorgegaan – op naar de uitgang na groep 8. Zeegers antwoordt dat zijn school dit eenvoudigweg niet kan laten passeren: “Als wij niets kunnen doen aan het welbevinden van deze kinderen en de sfeer in de groep, dan moeten we de school sluiten. Dit raakt het hart van ons schoolconcept.”

Tijd voor meer doorvrochte analyses kan en wil Zeegers niet nemen. Hij wil aanpakken, en zijn mensen ook: wat kunnen ze doen? “Op de thuissituatie hebben we niet veel invloed. Hier moet het gebeuren. En wat vragen de kinderen van ons? Dat is heel eenvoudig: Geborgenheid, aandacht, echtheid, empathie, leiderschap, nabijheid.” De nieuwe leerkracht van groep 4 hanteert een andere stijl dan haar voorganger: daar waar de kinderen zelf het stuur (nog) niet kunnen hanteren, neemt zij de regie over, met de inzet om de kinderen te leren het zelf te doen. Zij wordt daarbij enkele dagdelen per week ondersteund door een collega. De zorg, die eerder bij één leerkracht lag, wordt vanaf nu expliciet gedeeld door het gehele team.

Het wordt een jaar met een strakke organisatie. Gezamenlijke afspraken, reconstructies en nieuwe plannen worden zoveel mogelijk met de ouders gedeeld: “Dit gaan we doen, in deze periode, en we verwachten deze resultaten.” De plannen zijn klein, doelgericht en variëren van een pauze zonder ruzie en het spelendwijs contact maken met elkaar tot het spelen in dezelfde ruimte, waarbij de kinderen merken dat ze veel ruimte kunnen innemen, terwijl de anderen er ook mogen zijn. Omdat er tijdens de lunchpauzes ook vaak onenigheid ontstaat, nemen de teamleden in wisselende samenstelling de kinderen mee naar het park in de buurt van de school, om daar, in alle rust te spelen. Dat werkt. “Ah, slecht gedrag wordt dus beloond?”, menen een paar ouders. Nee, pareert Gérard Zeegers: “Wij nemen verantwoordelijkheid. Wij willen een gedragsverandering teweeg brengen en een situatie van veiligheid en plezier creëren.”

“Jij laat hem gaan! Hoe kun je dat doen?”

Veel ouders zien de inspanningen van het team en juichen de interventies toe. De situatie vraagt echter veel geduld en niet alles gaat goed. Vooral met Sjors wil het maar niet beter gaan. Zijn gedrag wordt voor hemzelf en zijn klasgenoten almaar negatiever. “Zo verdrietig”, reflecteert Zeegers nu: “Sjors is razendsnel, heel slim en uiterst gevoelig. Hij was ook een spiegel van zijn onrustige thuissituatie. De problemen in zijn gezin waren te groot voor een kind van acht. Op onze school kon hij terecht bij de volwassenen die er allemaal voor hem wilden zijn. Hij mocht er zijn. Wij hoorden zijn schreeuw om aandacht wel degelijk, maar verstonden hem niet goed genoeg. Op onze school wilden wij voor en met hem en zijn klasgenoten een veilige en warme groepssfeer realiseren. En dat lukte niet.”

De situatie ontspoord en Sjors wordt uiteindelijk toch uit de klas gehaald. Hij wordt tijdelijk op een sbo-school geplaatst, om er tot rust te komen. Tijdelijk wordt permanent. Sjors' ouders melden hem aan op een so-school. Vooral Ellen Emonds, leerkracht van groep 8, is daar fel op tegen. Ze stapt Zeegers' kantoor binnen: “Jij laat hem gaan! Hoe kun je dat doen?” Zeegers spreekt over een slecht maar noodzakelijk besluit: “De veiligheid is voor alle betrokkenen in het geding.” Achteraf stelt hij dat het, ondanks de wil, de bevlogenheid en het enthousiasme van de betrokken leerkrachten, op dat moment aan veerkracht en menskracht ontbrak in de school om de situatie te laten voortduren.

Ouders verliezen het vertrouwen

Na de zomervakantie nemen de twee leerkrachten van groep 5 het over. Ook zij zetten in op veel sturing en regie. Hoewel de sfeer verbeterd is, sluimert er onder de oppervlakte nog altijd van alles. Aan het einde van het voorgaande schooljaar hebben twee ouderparen, met tranen in de ogen, hun kinderen van school genomen. Zij zagen

wel de goede intenties, maar niet de beloofde verandering. Die overtuiging leeft bij steeds meer ouders. Ze vrezen zelfs dat de situatie zo zal voortkabbelen tot groep 8. De algemene stemming wordt samengevat door een ouder die zegt: "Als iemand het zou kunnen, dan zijn jullie het. Veel scholen doen de inspanning niet die jullie doen. Maar ik ben bang dat het zelfs jullie niet lukt." Het gaat niet langer over lesgeven met een strakke of losse regie. Er is geen boosheid of agressie, maar wel verlies van vertrouwen. Nog twee kinderen verlaten de school.

"En toen begon het verhaal van een 'moeilijke klas' rond te zingen," stelt Zeegers. "Maar ik verwerp die term. Mensen creëren zo een selffulfilling prophecy: als je gaat spreken over 'lastige kinderen', dan gaan zij uiteindelijk dat 'gewenste' gedrag vertonen en zo bevestigen zij het beeld. We hadden hier niet te maken met een *moeilijke*, maar met een *ongelukkige* klas – ongelukkig in samenstelling, ongelukkig in welbevinden. De kinderen waren voortdurend op hun hoede en durfden zichzelf niet meer te zijn."

Spontane chemie

In maart 2012 is er een schoolbrede projectweek op de Bonckert. De kinderen van 'de ongelukkige klas' werken tijdens de projectweek intensief samen met de kinderen van groep 6. De leerkrachten van de twee groepen zien iets moois ontstaan: veel kinderen bewegen zich vrij. Het loopt lekker, bijna als vanzelf. Er wordt gegeind, er zijn geen incidenten. De leerkrachten besluiten om die succesvolle samenwerking voort te zetten. In die periode ontstaat het idee om groep 5 te splitsen en de combinatie met de oudere klas structureel te maken – een idee dat al eerder is geopperd, ook door ouders. Hoewel het getalsmatig praktischer zou zijn om de 'ongelukkige klas' na opsplitsing te combineren met de kinderen van de groep eronder, wordt dat niet als een serieuze optie gezien: "We wilden twee nieuwe groepen samenstellen uit de kinderen van de toekomstige groep 6 en 7. We hebben de ouders opnieuw bijeen geroepen. Dit keer ook die van de toenmalige groep 6. Het was zaak om de ouders van de oudere klas deelgenoot te maken van onze nieuwe inzichten. Daarnaast wilden we duidelijk maken dat wij hun kinderen niet wilden gebruiken voor een experiment. Na de fijne sfeer in de projectweek voelden we dat we de omslag konden maken. De oudere kinderen – uit een erg stabiele en sociaalvaardige klas – werden door ons niet gezien als een buffer, maar als natuurlijke klasgenoten. Klasgenoten bovendien met veel zelfsturing en voorbeeldgedrag. Zij beschikten over de extra leerkracht die de jongere kinderen nodig hadden." En dus kan Zeegers de ouders melden dat het hier geen pedagogische kunstgreep betreft: "Dit was niet bedacht, maar was ons aangereikt door de kinderen zelf." Tijdens de avond komt er geleidelijk een omslag bij de ouders. Zeegers is uitgebreid

en compleet in de uitleg van het plan, en laat niet na om de ontstaansgeschiedenis ervan te schetsen: "De ouders begrepen het, maar hadden veel kritische vragen. Dat leidde tot een levendige discussie. De aanwezige leerkrachten mengden zich geheel spontaan in dat gesprek. Eén voor één spraken ze allemaal op enig moment de ouders toe. Ook dat was niet vooraf bedacht, maar het had een positief effect."

Daarop gaat het schoolteam met ouders en kinderen een partnerschap aan om twee uitgebalanceerde groepen samen te stellen. Zeegers herinnert zich: "Wat hielp om de ouders te overtuigen, was dat bestaande vriendschappen niet werden doorgesneden in de opgesplitste klassen. Wat ook hielp, was dat niet alleen de direct betrokken leerkrachten, maar het hele team zich vanaf het najaar van 2010 had beziggehouden met de zorg voor deze klas."

De luiken gaan open, eindelijk

Zo starten er dit schooljaar twee groepen 6/7 op de Bonckert. Al meteen in de eerste weken blijkt de ingreep succesvol. Tijdens het schoolkamp zien de leerkrachten van de twee groepen de luiken opengaan bij veel kinderen: ze willen weer, ze staan klaar om samen iets te beleven. En de kinderen van groep 7 voelen zich in niets tekort gedaan. Met die opbeurende constatering kunnen de twee leerkrachtenduo's, Bianca & Stefanie en Ellen & Kim, aan de slag. Het is één van deze twee groepen, waaraan meester Kanamori een bezoek brengt – het had geen betere club leerlingen kunnen overkomen. Als de kinderen de Japanse leraar dan ook nog gaan bevragen over zaken als lef, welbevinden en vriendschap, ziet het team iets dat ze in geen jaren gezien hebben.

Ook de kinderen merken het verschil. Bij een van de jongens in de klas vragen de ouders vanaf de eerste schooldag of hij een punt zou willen geven voor de dag. "Ik heb geen buikpijn. Ik vind het fijn. Ik geef een tien." Die tien blijkt behoorlijk vaak te vallen.

Op 6 oktober, een maand na het bezoek van meester Kanamori, wordt Ellen ook nog eens uitgeroepen tot 'Leraar van het jaar'. Zeegers: "Het optimisme is weer terug in de school. Bij kinderen, leerkrachten en ouders. Eindelijk. En moeilijke klassen? Die bestaan niet." ■

De namen van de genoemde kinderen zijn pseudoniemen.

Geert Bors, g.bors@egoscoop.nl

Gérard Zeegers, gzeegers@ziggo.nl

De ongelukkige klas, *een 360-graden feedback*

Door: Gérard Zeegers

Leerkracht Louise begeleidde 'de ongelukkige klas' in de eerste maanden van groep 4:

"Ik merkte vanaf het begin dat de sfeer niet 'vanzelf' goed was en ik heb veel activiteiten ontplooid om een betere sfeer te creëren – gezamenlijke kook- en knutsellessen, rollenspellen en gesprekken. Ook hield ik wekelijkse 'spreekuren', waarin de kinderen me vertelden hoe zij zich voelden. Die gesprekken leidden stevast tot acties en vervolgspraken. Zelf had ik het gevoel dat mijn inzet effect had, maar dat het proces tijd nodig had. Samen met diverse bezorgde ouders en collega's moest ik echter na enkele maanden vaststellen dat het niet lukte: teveel kinderen begrepen elkaar niet. De onzekerheid en irritatie bij kinderen en ouders namen zienderogen toe.

Het team hielp mij, op mijn verzoek, met het maken van een verbeterplan. Ik kreeg vervolgens niet de kans om dit plan in de praktijk vorm te geven. Er kwam een andere leerkracht voor de groep. Deze wisseling van de wacht leidde aanvankelijk tot een strengere aanpak, maar uiteindelijk niet tot de gewenste veranderingen. Pas nu, nu de groep is opgesplitst en gemixt met kinderen van groep 7, zie ik weer spontaan en speels gedrag, bij alle kinderen. En dat wil je natuurlijk graag.

Mijn advies aan anderen: : Je hoeft niet alles alleen uit te dokteren. Als iets niet goed of vanzelf loopt, betrek je collega's daar dan bij. Samen weet je meer dan alleen!"

Nicole was de leerkracht die groep 4 van Louise overnam. Saillant is dat zij óók moeder was van een kind in deze groep:

"Als team hebben we uitvoerig gesproken over een verbeterplan, gericht op het vergroten van de onderlinge tolerantie en veiligheid. Vervolgens hebben we het plan aan de ouders gepresenteerd en ben ik hen blijven betrekken en informeren – over het groepsproces én over alle kinderen individueel. De stroeve relatie die veel ouders met elkaar hadden, bemoeilijkte het groepsproces. Veel ouders luchtten hun hart bij mij. Maar hoe ik het ook benadrukte, het lukte niet iedere ouder om zich constructief op te stellen.

De inzet van bureau Fides was heel zinvol. Henk en Ingrid de Visser lieten de kinderen bijvoorbeeld ervaren hoe het voelt als je je groter of juist kleiner maakt dan goed voor je is. Ik zag in de klas wat meer ontspanning ontstaan en leerde zelf ook veel.

Hoewel ik er het volste vertrouwen in had dat we de situatie zouden keren, duurde dat voor enkele ouders te lang. Zij namen hun kind van school. Ik betreur dat, maar begrijp het ook. Mijn eigen zoon heeft het altijd goed gemaakt. Hij sprak niet veel over school. Nu trouwens wel. Hij laat me elke dag weten dat hij in een keileuke klas zit. Toch ging dat niet helemaal vanzelf: hij begreep er in eerste instantie niets van, toen hij hoorde dat zijn klas zou worden opgesplitst.

Ik zie dat de oude 'stempels' van baasjes, druktemakers en pesters die de kinderen elkaar voorheen gaven, weg zijn. De splitsing heeft onze eerdere voorzichtige vooruitgang in een stroomversnelling gebracht. En daar is deze leerkracht én moeder erg blij mee.

Mijn advies aan ouders: Sta achter je kind en sta achter je school."